

ת"פ 25369/11-20 - קامل אל סאנע נגד הוועדה המקומית לתוכנית ובניה "נגב מזרחי", שאלת סמכות למינוי סנגור ציבורי

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

עתפ"ב 20-11-2025 אל סאנע נ' הוועדה המקומית לתוכנית ובניה "נגב מזרחי"

בפני	כבד השופט אלון אינפלד
מערער	קامل אל סאנע
נגד	הוועדה המקומית לתוכנית ובניה "נגב מזרחי"
משיבה	שאלת סמכות למינוי סנגור ציבורי
בעניין	עו"ד גבריאל פורת, הסגנoriaה הציבורית מחוז הדרום

החלטה

ערעור הוגש על החלטת בית המשפט לעניינים מקומיים בבאר שבע (כב' השופט זהר דולב להמן) מיום 20.11.3.11, (תו"ב 32060-02-02), בה נדחתה בקשה של המערער לבטל צו הריסה שיפוטי.

עם הגשת הערעור, עתר המערער לבית משפט למנות לו סנגור ציבורי לייצגו בערעור. זאת, לאחר שיוצג בהתנדבות בערכאה הראשונה על ידי עו"ד אלצאנע, וזאת בשים לב לכך שלטענתו מדובר בהחלטת שיפוטית הרת גורל, הנוגעת להריסת בית מגוריו. ביקשתי את תגובת הסגנoriaה הציבורית הן לעניין סמכות והן לעניין התאמת המקרה בנסיבותיו לייצוג על ידי הסגנoriaה הציבורית.

בתגובהה, שניתנה לאחר היעוצות בגורמים בכיריהם בסגנoriaה הארץית, טעונה הסגנoriaה שיש סמכות למנות סנגור בנסיבות העניין וזאת "בין היתר" לפי סעיף 15(ד) לחוק סדר הדין הפלילי. הסגנoriaה טוענת כי למעשה מדובר בהליך שהוא פלילי באופןו, אף אם אין מדובר בהליך הנובע מחקירה פלילתית, כתוב אישום או מעצר. בהקשר זה הציבעה הסגנoriaה על פסיקה המלמדת על האופי הפלילי של ההליך, וכן הציבעה על שני הליכים בהם מוננו בפועל, סגנורים ציבוריים.

לאחר עיון בטענות הסגנoriaה, עם כל ההבנה למצוקתו של המערער עצמו, **לא שוכנעתי כי בסמכותי למנות סנגורי ציבורי להליך זה**. סמכות בית המשפט למנות סנגור, נובעת מסעיף 15 לחוק סדר הדין הפלילי. הסגנoriaה אינה מצביעה על כל מקור אחר. ההליך שלפנינו אינו הлик פלילי. אמנם חלק מהפרוצדורה של חוק סדר הדין הפלילי חל (במציאות סעיף 255 לחוק התכנון והבנייה), אך אין מדובר אלא ב"דרך הדין" והמועדים, כפי שנקבעו בחוק סדר הדין הפלילי, ולא כל הפרוצדורה כולה. הסדר זה הוא הסדר שיטרי - טכני ואין מדובר בהchèלה מלאה של עקרונות סדר הדין הפלילי וסמכויות בית המשפט בהליךם פליליים.

יתרה מכך, לא מצאתי שסעיף 15 לחוק סדר הדין הפלילי חל על אדם המבקש לבטל צו הריסה שיפוטי, אף אם הוא טוען שאפשר שיפגע מהירות הבית. הרי פשיטה שאין מדובר ב"נאשם" ואין מדובר ב"עוצר". אף הטענה לפיה מדובר ב"חו"ד" האמור בסעיף 15(ד), היא טענה מרוחיקת לכך עד מאד, באשר בהלכים מסווג זה לא בהכרח הتبיעה עבירה פלילתית כזו, והרשות לא בהכרח מקבלת את הטענה של כל מי שմבקש לבטל צו הריסה, כי הוא בנה את הבית העומד לפני אפרות הריסה, או אפילו כי הוא בפועל משתמש בו.

בהעדך מקור משכנע בחוק, יש לפנות לפסיקה. אולם, התקדים היחדים עליהם הצבעה הסגנoria, שבhem מוניה סגנoria ציבורי להליך שאינו פלילי שעוניינו הרישה, ניתנו בבית המשפט לעניינים מקומיים בירושלים (בHAL 1047/15) בהחלטה מיום 30.6.16, וכן בפסקת שניתנה בתיק 9682-03-19. בשני המקרים מדובר בהחלטות קצרות, לא מנומקות, אשר לא דנו ולא הכריעו בשאלת המשפטית בדבר הסמכות. לפיכך, ערך התקידי של ההחלטה נמוך, והן לא תוכלנה להחליף את הדרישה להצביע על הוראת חוק מפורשת, כדי לשכנע שיש סמכות לבית המשפט למוניות ציבורי, בהליך שאינו פלילי. מבחינה פרשנית, הוראות כאלה נדרשות בכל הליך שהוא מחוץ לסדר הדין הרגיל, כגון סעיף 24 לחוק ההגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות בגין. שכן, למקרה ש"עברית בגין" לא יכול להיות מוגדר כזה אם לא הורשע בפליליים, וממילא היה בעבר "נאשם", המחוקק ראה לנכון ליתן הסכמה מפורשת למינוי סגנoria.

הסגנoria מצבעה על פסיקה של בית המשפט העליון המקישה בין ההלכים המכונים לריסה שיפוטית או מנהלית במסגרת חוק התכנון והבניה, לבין היבטים מסוימים של המשפט הפלילי. אולם, עם כל הקבוד להיקשים פרוצדורלים מסוימים, לא מצאתי בפסקה כי הליים המכונים להרשות מבנה נחשים להליך פלילי של ממש, לכל דבר ועניין, עד כיצד המבקש להתנגד לצו הריסה, הופך עצמו מיניה וביה למעין "נאשם" או "חו"ד".

הסגנoria הפנתה להערה בbg"ץ 8772/14 **אבו ג'ודה נ' הוועדה המחויזית לתכנון ובניה דרום** (24.12.14), אך מצאה שם יותר מהאמור בו. אמנם, כנימוק לדחית עתירה על הסף, נאמר כי "השגות כנגד צו הריסה מנהליים, לרבות בקשנות לביטולם או בקשר עם הארכת מועד ביצועם, מתבררות במסלול הדיוני הפלילי - על ידי בית משפט לעניינים מקומיים, אשר על החלטתו ניתן לערער בזכות בית המשפט המחויז, וברשות לבית משפט זה כערצת ערעור", והסגנoria מדגישה את המילים "במסלול הדיוני הפלילי". אולם, לא נאמר כי שם כי מדובר בהליך פלילי של ממש, ההיקש הוא רק לעניין המסלול הדיוני, וזאת בהקשר של מיקום הדיון ודרך הערעור. מסלול, המקיים "סעדי חולופי" ושולל אפשרות פניה לבג"ץ. לא הייתה כל כוונה באותה החלטה קצחה להחיל על ההליך המנהלי היבטים נוספים של הדיון הפלילי.

יתרה מכך, העורות שהובאו בפסקה התייחסו לדין הקודם, לפני תיקון 116 לחוק התכנון והבניה, אז היה הקשר להליך הפלילי מובהק יותר. זאת, בשים לב לכותרת הקודמת של פרק י' לחוק התכנון והבניה "עבירות ועונשים", בו בכללו ההוראות בדבר צו הריסה מנהליים ושיפוטיים, ובשים לב להוראה הדיונית אשר קבעה כי הערעור יעשה "בדרך ובמועד שמעורערם על פסק דין של בית המשפט בפליליים" (סעיף 250 הישן), ובכך הוקשו חלק מרכיבי הפרוצדורה, אך לא המהוות, למשפט הפלילי.

היום, לאחר תיקון 116, ההיקש אمنם ממש לתקנים במידה מסוימת, נכון הוראת סעיף 255 לחוק, ולכארה ההוראה הורחბ מעבר לשאלת הערעור בלבד. אולם, כאמור לעיל, עתה גילה המחוקק דעתו בבירור שמדובר בהיקש

פרוצדורלי בלבד, שהרי נקבע כי היקש הוא בבחינת הסדר זמני ושורי "כל עוד לא נקבעו, בחוק זה או בתקנות" סדר דין אחרים. הדבר בא לידי ביטוי בcourt ההחלטה של פרק י', במסגרתו המתייחס למגוון האפשרויות "פיקוח, אכיפה ועונשין", כשלשה עניינים נפרדים.

עוד יאמר, כי מנוסח החוק עולה כי, ככל, צו הריסה שיפוטי וצו הריסה מנהלי הם במהותם צוים נגד המבנה עצמו, כלפי ה"חפצא" (rem hoc), יהא מחזקקו אשר יהא, המופנים לביצוע על ידי הרשות (ראו סעיף 222 וסעיף 239(ג) לחוק). זאת, בוגד להלirk הפלילי המקורי בעיקרו כלפי הנאשם אישית, אפילו לפי חוק התכנון והבנייה. הרי כאשר מצוי צו הריסה בתום הלirk הפלילי, הכלל הוא שעליו להיות מבוצע על ידי הנאשם (סעיף 254(ג) לחוק), מעבר לכל ענישה פלילית המושתת לפי מידת אשמו של הנאשם. משמעו, אף במבט המהותי על תוכנות ההלirk, קשה מאוד להיקש להליכים אלה מההלirk הפלילי ואולי מההליכים הפליליים לפי אותו חוק, וללמוד זכות וסמכות ל민וי סגורה.

אין להתעלם מכך שצו להרeros בית יכול גם להרeros חיים. אולם, הדבר נכון לגבי הליכים אזרחיים ומנהליים רבים. אין "יחוד במצו ההחלטה השיפוטיים והמנהליים המצדיק את היקש שלהם דזוקא לעניין הפלילי, לצורך מינוי סגורה. המחוקק מצא לנכון להעניק סיוע למי שזכויותיו המשפטיות עלולות להיפגע, אם אין ידו מוגנת לעצמו, באמצעות חוק הסיוע המשפטי, התשל"ב - 1972, הכול איזונים פנימיים משלו. דומה כי סמכות לשכת הסיוע המשפטי קרובות יותר לעניינו מאשר תחומי הפעולות של הסגורה הציבורית, ודומה כי לו היה המחוקק רואה לנכון להעניק עזרה משפטית לאדם במצבו של המערער, היה עושה זאת במסגרת הסיוע המשפטי. יתרון, ואין לקבוע בכך מסמורות מבלתי לשם טיעון נוספת, כי אחד מתחומי השירות של הסיוע המשפטי "הגנת זכויות הנוגעות למוגרים" (סעיף 5(3) לתקנות הסיוע המשפטי) יכול לחול גם על הליכים (שאינם פליליים) לפי חוק התכנון והבנייה, לפחות כאשר עסקינו במבנה מוגרים (וראו שני מנגנון הייצוג השונים, בהליכים משמעותיים לא פחות, המובאים בסעיף 29א לחוק טיפול בחולי נפש).

לסיכום, לא מצאת הצדקה למתן פירוש יצירתי לחוק סדר הדין הפלילי, החורג מהלשונו פשוטה. דומה כי נכון יותר יהיה לקבוע שאין ללמידה על קיום של סמכות מהסוג הנדון, אלא בתקנים הסמוכה מפורשת של המחוקק.

התוצאה היא, אפוא, שלא שוכנעת שיש בידי בית משפט זה סמכות למנות לנאים סגורה מטעם הסגורה הציבורית. **לפיך, בקשה המערער למינוי סגורה - נדחתת.**

עוותק ההחלטה יועבר לצדים ולסגורה המחויזת.

ניתנה היום, ז' כסלו תשפ"א, 23 נובמבר 2020, בהעדך
הצדדים.